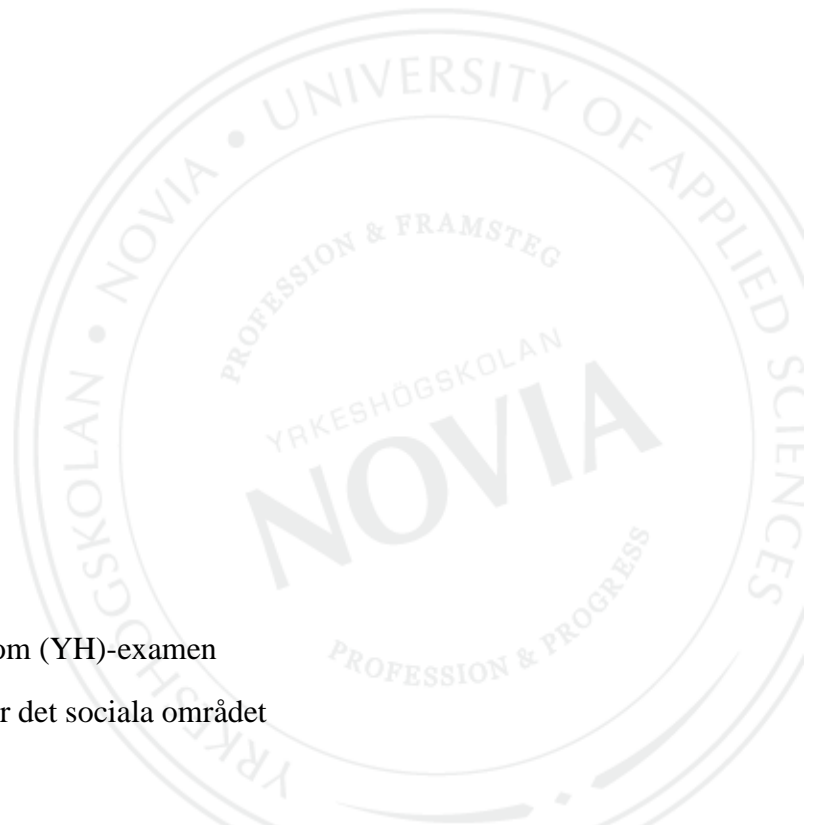

Förebyggande aspekter på förnyelsen av skriftskolan i Åbo svenska församling

Linda Wahrman

Examensarbete för socionom (YH)-examen
Utbildningsprogrammet för det sociala området
Åbo 2011

EXAMENSARBETE

Författare: Linda Wahrman

Utbildningsprogram och ort: Det sociala området

Inriktning/alternativ/Fördjupning: Kyrkans arbete

Handledare: Kaj-Mikael Wredlund

Titel: Förebyggande aspekter på den tilltänkta förnyelsen av skriftskolan i Åbo svenska församling

Datum 23.10.2011 Sidantal 35 Bilagor -

Sammanfattning

Arbetet är ett samarbetsprojekt mellan Yrkeshögskolan Novia och Åbo svenska församling. Syftet med detta examensarbete är att kritiskt granska den tilltänkta skriftskolförnyelsen i Åbo svenska församling ur ett socialpedagogiskt perspektiv med fokus på förebyggande arbete och utsatthet bland ungdomar. Skriftskolförnyelsen går i sin korthet ut på att ändra tågordningen på hela skriftskolan så att konfirmanderna först åker på läger och därefter bekanta sig med församlingen och gudstjänstlivet. Det skulle innebära bättre förutsättningar att upprätthålla de kontakter som knutits under lägret och på så sätt möjlighet för hjälp för det som behöver stöd.

Granskningen sker genom litteraturgranskning både utifrån allmänna principer om utsatthet, så som barnskyddslagen, samtidigt som idén granskas utifrån styrdokument för ungdomsarbetet i kyrkan. Granskningen resulterade i ett antal sammanfattande rekommendationer till församlingen för hur idén på olika sätt kan utarbetas ytterligare.

Resultaten från granskningen visade att församlingen har många möjligheter till att utveckla ett framgångsrikt förebyggande arbete. Genom att bl.a satsa på nätverksarbete med andra aktörer inom ungdomsarbetet inom Åbo är det möjligt att tillsammans bidra med kunskap om förebyggande arbete. Rekommendationerna sammanfattas i fyra punkter: att upptäcka och ingripa, sociala medier, gemenskap och andlighet.

Språk: svenska Nyckelord: skriftskola, ungdomar, utsatthet

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Linda Wahrman

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Sosiaaliala, Turku

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Kirkon nuorisotyö

Ohjaajat: Kaj-Mikael Wredlund

Nimike: Ehkäiseviä näkökulmia Åbo svenska församlingin suunnittelemaan rippikoulu-uudistukseen

Päivämäärä 23.10.2011

Sivumäärä 35

Liitteet -

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö on osa ruotsinkielisen ammattikorkeakoulu Novian ja Turun ruotsinkielisen seurakunnan, Åbo svenska församlingin, välistä yhteistyöprojektia. Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella kriittisesti suunniteltua rippikoulu-uudistusta sosiaalipedagogisesta näkökulmasta käsin keskittymällä ennaltaehkäisevään työhön ja nuorten syrjäytymiseen. Lyhkäisyydessään rippikoulu-uudistuksessa on kyse koko rippikoulun järjestyksen muuttamisesta siten, että rippikoululaiset menevät ensin leirille ja vasta sen jälkeen tutustuvat seurakuntaan ja jumalanpalveluselämään. Tämä antaisi paremmat mahdollisuudet jatkaa niitä kontakteja, joita leirin aikana luodaan, ja auttaa tukea tarvitsevia.

Aiheen tarkastelu tapahtuu tutkimalla kirjallisuutta sekä syrjäytymisen yleisiä periaatteita, kuten lastensuojelulakia ja kirkon nuorisotyötä ohjaavia asiakirjoja. Tarkastelu johti koottuihin suosituksiin, joiden avulla seurakunta voi eri tavoin työstää ideoita edelleen.

Tarkastelun tulokset osoittavat että seurakunnalla on useita mahdollisuuksia menestyksekkään ennaltaehkäisevän työn kehittämiseen. Muun muassa verkostoituminen muiden Turussa nuorisotyötä tekevien kanssa mahdollistaisi yhteisen tiedonsaannin ennaltaehkäisevästä työstä. Suositukset voidaan tiivistää neljään kohtaan: ongelman havaitseminen ja siihen puuttuminen, sosiaaliset mediat, yhteisöllisyys sekä hengellisyys.

Kieli: ruotsi Avainsanat: rippikoulu, nuoret, syrjäytyminen

BACHELOR'S THESIS

Author: Linda Wahrman

Degree Programme: The Social Field

Specialization: The Work of the Church

Supervisors: Kaj-Mikael Wredlund

Title: Preventative aspects of the proposed renewal of the confirmation in Åbo svenska församling

Date 23.10.2011

Number of pages 35

Appendices -

Summary

This thesis is a joint project between Novia University of Applied Sciences and Åbo svenska församling. The purpose of this thesis is to critically review the proposed confirmation renewal in Åbo svenska församling from a social work-educated perspective, focusing on preventive work and vulnerability among young people. The renewal of the confirmation is in its brief a change in the order of the whole confirmation, so that confirmands begin with going to camp and then get acquainted with the congregation and the church service. By doing it in this order contacts made during camp would more easily maintained and thus a better opportunity to help those in need of support.

The examination is done through literature review based on both the general principles of vulnerability, such as child welfare, while the idea is examined from policy documents for the youth work within the church. This resulted in a number of comprehensive recommendations as to how the congregation could further develop the idea.

The result of the examination showed that the church has many opportunities on how to developing successful preventive work. For example by investing in networking with other actors within the youth work field in Turku, it's possible to jointly contribute knowledge on preventive work. The recommendations are summarized into four points: To detect and intervene, social media, community and spirituality.

Language: swedish

Key words: confirmation, youth, vulnerability

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
2 Skriftskola	3
2.1 Skriftskolan i Finland	3
2.2 Livet-tron-bönen.....	4
2.3 Åbo svenska församling	5
2.4 Församlingsintroduktionen.....	5
3 Utsatthet.....	8
3.1 Utsatthet bland ungdomar	9
3.2 Metoder för förebyggande arbete	11
3.3 Intervention	12
3.4 Nätverksarbete	14
4 Kyrkans roll i arbetet mot utsatthet bland ungdomar.....	16
4.1 Kyrkan och barnskyddsarbetet.....	19
4.2 Tystnadsplikten.....	20
4.3 Andlighetens betydelse	22
4.4 Hjälpledarens roll	23
5 Förnyelsens möjligheter att förebygga utsatthet	24
5.1 Att upptäcka och ingripa.....	24
5.2 Att använda sociala media.....	26
5.3 Att skapa tillfällen för gemenskap.....	27
5.4 Att erbjuda tillfällen för stillhet och andakt	28
6 Kritisk granskning av källorna.....	30
7 Avslutning	31
8 Källförteckning.....	33

1 Inledning

Examensarbetet är skrivet inom projektet ”En fostrande och diakonal församling”, ett projekt som för tillfället sker i samarbete med Åbo svenska församling. Målet med samarbetet är att utreda på vilket sätt skriftskolförnyelsen i Åbo svenska församling kan förebygga social utsatthet bland ungdomar. I praktiken innebär förnyelsen att de tio gudstjänstbesöken som hittills föregått skriftskollägret, kommer att äga rum efter lägret. I och med förnyelsen öppnas nya möjligheter för att bygga vidare på de relationer som skapats under lägret eftersom konfirmanderna är kvar i församlingens verksamhet ännu minst ett halvt år efter lägret.

Idén till en skriftskolförnyelse i Åbo svenska församling föddes då församlingspastor Mia Bäck tillsammans med en teologistuderande diskuterade konfirmandernas deltagande i gudstjänsten och hur jobbig många av konfirmanderna tycks uppleva perioden. Som ett resultat av den här diskussionen kläcktes idén om att svänga om hela konceptet för skriftskolan som församlingen hade arbetat med hittills. Det skulle alltså innebära att konfirmanderna först skulle delta i ett skriftskolläger och därefter blev bekanta med gudstjänstlivet och församlingens verksamhet. Efter att Bäck blev ivrig över idén tog hon genast kontakt med Kyrkans Central för det Svenska Arbetet (KCSA) där man arbetar med ungdomsarbete och skriftskola. Där fick hon stöd för sin idé. Därefter presenterade hon idén för arbetslaget på ÅSF och för församlingsrådet som gav henne grönt ljus. Tillsammans med församlingsrådet beslöt man att bilda en arbetsgrupp för skriftskolförnyelsen bestående av två representanter från församlingsrådet, Mia Bäck och ungdomsteamet dvs. ungdomspräst Fredrik Portin och de två timanställda.

Mia Bäck hade den uppfattningen att en förnyelse av församlingsintroduktionen behövdes eftersom konfirmanderna inte verkade vara särskilt intresserade av gudstjänsten och endast ett fåtal deltog i ungdomsarbetet efter själva konfirmationen. Ett steg till att bli verksam i ungdomsarbetet är om konfirmanderna upplever att de kan få återuppleva samma gemenskaps känsla i ungdomsutrymmena som de fick på sitt skriftskolläger. Därtill såg församlingen en möjlighet med den nya formen av församlingsintroduktion till att kunna följa upp de ungdomar som de hade märkt på skriftskollägret att låg i riskzonen för att bli utsatta. Under lägret knyts nämligen många värdefulla kontakter mellan konfirmander och vuxenledare som sedan ofta blir svåra att upprätthålla efter lägret och konfirmationen. (Muntlig kommunikation, Mia Bäck, 23.3.2011).

Syftet med examensarbetet är att kritiskt granska den tilltänkta skriftskolförnyelsen i Åbo svenska församling ur ett socialpedagogiskt perspektiv med fokus på förebyggande arbete och utsatthet. De frågeställningar som jag velat besvara är följande: vad är utsatthet bland ungdomar, kommer den tilltänkta förnyelsen av skriftskolan i Åbo svenska församling att förebygga utsatthet?

Eftersom arbetets fokus ligger vid skriftskolan kommer jag att avgränsa mig till att se främst på forskning kring utsatthet bland ungdomar i åldern fjorton till femton år, eftersom det är i den åldern de flesta går i skriftskola. Men jag kommer också att röra mig lite under den åldern, då jag talar om det förebyggande arbetet.

I delen där jag beskriver kyrkans roll i det förebyggande arbetet kommer jag att utgå från skriftskolan och ungdomsarbetet. Jag väljer att inte gå in på hur diakonin i en församling arbetar eller skulle kunna arbeta för att bekämpa utsatthet. Det som skulle vara mest relevant kring diakoni för arbetet skulle vara ungdomsdiakoni. Ungdomsdiakonin har nämligen samma mål i arbetet med att bekämpa utsatthet som också kommer upp i det här arbetet. Definitionen på ungdomsdiakonin är en karitativ verksamhet med syfte att förebygga utsatthet, svårigheter och problem i den unga människans liv (Nuorten keskus 2009, s.14). Istället kommer jag att hålla mig till verksamhetsområden som min målgrupp mest troligt kommer i kontakt med i den här åldern dvs främst skriftskolan men också ungdomsarbetet. Det är också mera relevant för mig att ha den inriktningen eftersom jag inte kommer att bli diakon utan ungdomsarbetsledare.

Jag kommer att röra mig på ett allmänt plan kring frågor om utsatthet och väljer därför inte att exempelvis gå djupare in på frågor som tobak, alkohol, droger eller ekonomisk utsatthet.

Eftersom jag själv jobbar i Åbo svenska församling som timanställd kunde jag ha valt deltagande observation som metod. Men jag upplevde att jag bättre skulle kunna hålla mig objektiv och samtidigt kritiskt kunna granska förnyelsen om jag valde en annan metod. Därför är metoden jag valt att använda för arbetet litteraturstudier. Jag har jämfört fakta om utsatthet och förebyggande arbete ur olika böcker, rapporter och artiklar. Eftersom ämnet kring ungdomar och utsatthet ständigt är aktuellt var det inte något problem att hitta material som skulle behandla ämnet. Många publikationer och rapporter gjorda av Evangelisk-Lutherska kyrkan tog upp ämnet i någon form.

Arbetet började som ett pararbete med två olika infallsvinklar på förnyelsearbetet men splittrades mot slutet av processen på grund av ojämnheter i processen.

Den främsta etiska problematiken var att jag själv är timanställd i ÅSF inom ungdomsarbetet. Det betyder att jag varit involverad i skriftskolförnyelsen sedan idén kläcktes och har också haft möjlighet att delta i planeringsmöten kring förnyelsen. Jag har ändå strävat till att genom hela arbetet förhålla mig objektivt ställning till för att sedan kunna granska det kritiskt.

Alla personer som nämns vid namn i arbetet har gett sitt godkännande till att deras namn får nämnas.

2 Skriftskola

Det vi idag benämner skriftskola och konfirmation har långa traditioner som sträcker sig tillbaka till 200-talet. Det har hittats belägg för att man under den tiden skulle ha genomfört en ritual med handpåläggning som hade sin koppling till dopet, men som senare kom att lösgöra sig till en egen ritual. Under 1400-talet började man använda begreppet *perfecto baptismi* (dopets fullbordande) för den här ritualen. Undervisningen kom in i bilden då kyrkan började omvända hedningar och märkte att de inte kunde döpas genast efter att de tagit emot frälsningsbudskapet. Ett annat steg mot skriftskolan var då bikten blev vanlig under 800-talet och kravet kom på att barnen måste genomgå ett slags förhör i trosfrågor innan de kunde gå till sin första bikt. Det här kom senare att ändras så att bikten byttes ut mot den första nattvarden. År 1740 gav domkapitlet i Åbo ut ett cirkulär med en orden om att skriftskolan skulle bli obligatorisk i stiftets alla församlingar. Domkapitlet i Borgå följde år 1774 Åbos exempel och gav ut samma order till sina församlingar. En annan viktig milstolpe för skriftskolan i Finland var år 1918 då kyrkomötet slog fast att för att få komma till skriftskolan måste man ha fyllt 15 år, kunna Luthers lilla katekes utantill och huvudpunkterna i läran om kristendomen. (Seppälä 1998 s.19-22,25,41-42)

2.1 Skriftskolan i Finland

Skriftskolan är väldigt populär i Finland och upplevs som en viktig del av många ungdomars liv. Det visar ett cirkulär utgivet av Kyrkostyrelsen (20.5.2011 nr.15/2011) som konstaterar att skriftskolprocenten för hela Finland år 2010 var 87,1% och nådde 83,6% av

målgruppen dvs. de som år 2010 fyllde 15. Däremot finns det tecken på att procenten för deltagarantalet år 2011 märkbart skulle ha sjunkit. (kyrkostyrelsen 20.5.2011). Om man tittar några år bakåt i tiden och ser på ett resultat från en nordisk skriftskoljämförelse kan man konstatera att Finland, tillsvidare ännu ligger högre procentuellt sett då det kommer till skriftskolans popularitet. År 2006 deltog 36% av åldersklassen i Sverige i skriftskolan, 67 % i Norge och 73% i Danmark. Motsvarande siffra för Finland året där på var 88,5% av åldersklassen, vilket betyder att Finland ligger klart högre än sina nordiska grannar. I undersökningen Rippikoulusta aikuisuuteen (Från skriftskolan till vuxenlivet) gjord av Kati Niemelä (2007) förklarar hon varför skriftskolan är så populär i Finland. Enligt undersökningen beror populariteten på skriftskolans särskilda ställning inom ungdomskulturen och på rättigheterna skriftskolan medför. Men det har också sin grund i att det praktiska arbetet genomförs på ett bra sätt i församlingarna och i att det regelbundet genomförs förnyelsearbeten inom konfirmandundervisningen i Finland. (Mångfaldens kyrka 2009 s. 145-146).

Den överlägset populäraste skriftskoleformen ,under redogörelseperioden 2004-2007 för Kyrkan i Finland, var lägersskriftskolan som samlade 91% av alla som gick skriftskolan. Av de som inte valde att gå i lägersskriftsskola gick 7% i dagsskriftskola, 2% i kvällsskriftskola. Utöver det hade 2% fått enskild undervisning. (Mångfaldens kyrka 2009 s.139-140)

2.2 Livet-tron-bönen

Grunden för alla skriftskolor i Finland byggs på ramplanen Livet-tron-bönen som var ett resultat av en nationell skriftskolreform. Målet för reformen var att modernisera och utveckla konfirmandarbetet genom att allt mera inkludera flera församlingsanställda, som t.ex kantorer och diakoner i arbetet. (Mångfaldens kyrka 2009 s.142, En kyrka i förändring 2005 s. 82).

Ramplanen är godkänd av biskopsmötet 2001 och stöder sig på den nya Katekesen som togs i bruk år 2000. En viktig poäng med reformen av ramplanen var att skriftskolan är en skola för livet som skall utgå från de ungas livssituation och erfarenheter. (En kyrka mitt i förändringar s.82)

Livet, tron bönen är en ramplan för konfirmandarbetet som är till för att ge riktlinjer för församlingarna hur konfirmandarbetet skall planeras, genomföras och utvecklas.(s. Livet-tron-bönen 2001 s.5). Stefan Myrskog, ledande branschsekreterare inom kristen fostran på

Kyrkans central för det svenska arbetet poängterar att planen är i första hand till för att ge riktlinjer för hur konfirmandarbetet skall utformas. Utifrån den gör församlingarna upp sin egen detaljplanering (lokalplan) vilket betyder att konfirmandarbetet kan se lite olika ut i olika församlingar. Myrskog påpekar dessutom att församlingen ytterligare bör ha ett reglemente för skriftskolan som skall godkännas av församlingsrådet och fastställas av domkapitlet. (muntlig kommunikation, Stefan Myrskog 14.9.2011).

2.3 Åbo svenska församling

Åbo svenska församling (ÅSF) är den enda svenskspråkiga församlingen i en kyrklig samfällighet bestående av 10 församlingar. För tillfället arbetar 4 präster i församlingen varav en tjänst är en kaplanstjänst och därtill kyrkoherden. Till arbetslaget hör också två diakoniarbetare, två kantorer, en ungdomsarbetsledare med barnverksamhet som sitt arbetsområde och en församlingssekreterare. Ungdomsarbetet sköts av församlingspastor Fredrik Portin tillsammans med två timanställda. Mia Bäck är huvudansvarig för skriftskolans utformning.

Till skriftskolan kommer varje år en grupp på mellan 90 till 120 ungdomar, varav 80% är ÅSF:s egna medlemmar och ca 20% från andra församlingar i samfälligheten. Skriftskolan inleddes, enligt den gamla modellen, i november med en festhögmässa varefter grupperna träffas en gång i månaden. Konfirmanderna skall fylla två skriftskolpass bestående av gudstjänstbesök och församlingsintroduktion. Därefter åker majoriteten på läger, som antingen är sportlovs läger eller något av sommarlägren. Lägrene är 7 eller 8 dagar långa och konfirmationen äger rum i slutet av sommaren. (Mia Bäck, muntlig kommunikation)

2.4 Församlingsintroduktionen

I Åbo svenska församling följde man tidigare en struktur för skriftskolan som är vanlig för de flesta församlingar i Borgå stift. Nämligen den att församlingsintroduktionen med tillhörande gudstjänstbesök genomfördes först varefter hela gruppen åkte på skriftskolläger och till sist förrättades konfirmationen. Med skriftskolförnylsen skall tågordningen svängas på såvis att skriftskoletiden inleds med lägret och avslutas med perioden av församlingsintroduktion. Enligt Rippikoulun käsikirja skulle denna modell vara mera pedagogisk (E. Kallinen & T. Laakso, 1998 s.149-150). Förhoppningarna från församlingens sida med det nya systemet är att församlingsintroduktionen nu på ett bättre sätt skall skapa motivation hos konfirmanderna att fortsätta vara aktiva i församlingen.

Tesen de vill pröva är om det är lättare att bli aktiv i en församling och dess gudstjänstliv om man först fått ta del i undervisning om vad det hela handlar om. (Muntlig kommunikation, 23.3.2011, Mia Bäck). Denna tanke svarar bra mot ramplanen, Livet-Tron-Bönen som säger att en av de frågor varje församling bör fundera över är hur ungdomarnas andliga liv skall fortsätta efter skriftskolan. (Livet-Tron-Bönen, 2001 s.26)

Enligt ramplanen är tanken med församlingsintroduktionen är att den unga skall få lära känna församlingen och dess verksamhet och på samma gång leva i församlingens gemenskap. Detta kan exempelvis ske genom att konfirmandgruppen bekantar sig med olika verksamhetsområden och arbeten inom församlingen och på samma gång får lära känna församlingens anställda och förtroendevalda. Ramplanen för konfirmandarbetet Livet-tron-bönen rekommenderar att denna tid delas upp i olika perioder under hela skriftskoletiden. Konfirmandtidens början är då bättre för praktisk verksamhet medan deltagandet i gudstjänsten faller i bättre jord senare under skriftskolperioden. (livet-tron-bönen 2001 s.28).

Församlingsintroduktionen men också skriftskolarbetet överlag får inte isoleras från det övriga församlingsarbetet. (E. Kallinen & T. Laakso, 1998 s.147-148). Om skriftskolarbetet isoleras från det övriga församlingsarbetet strider det emot principerna om att konfirmanderna skall bli mera delaktiga i församlingen genom att integreras i verksamheten. Konfirmanderna lär sig inte heller vad en församling är om konfirmandarbetet bara kopplas ihop med ungdomsarbetet eftersom det inte ger en fullständig bild över vad en församling är. Integrationsprocessen kan också påverkas negativt av att de som har hand om skriftskolan eller överlag de anställda som kommer i kontakt med konfirmanderna under deras skriftskoletid har en negativ attityd gentemot konfirmanderna eller skriftskolearbetet. Konfirmandarbetet skall vara ett arbete som alla medarbetare i församlingen jobbar på och med tillsammans med de ansvariga för arbetet. (E. Kallinen & T. Laakso, 1998 s.148)

Då församlingsintroduktionen planeras är det viktigt att komma ihåg vem man planerar för för att få rätt fokus på utformningen. En stor del av 14-15 åringarna är inte helt obekanta med församlingen och har kommit i kontakt med den på något sätt tidigare. I det fallet är det fel att tala om en församlingsintroduktion för istället borde de som planerar skriftskolan hellre t.ex. tala om en period då församlingskontakten skall förstärkas. (E. Kallinen & T. Laakso, 1998 s. 147)

Församlingsintroduktionen upplevs idag som en helt skild del av hela skriftskolan och utvecklingen av den har också stått stilla. Men enligt en undersökning som gjordes 1996 kring församlingarnas plan för skriftskolan fann man i de församlingar där man hade satt ner energi på att omvärdera, omstrukturera och förverkliga församlingsintroduktionen att responsen från konfirmanderna med familjer och från församlingen var mycket positiv. (E. Kallinen & T. Laakso, 1998 s. 145) Syftet med församlingsintroduktionen är att ge en möjlighet för konfirmanden att bekanta sig dels med ungdomsarbetet i församlingen men också med församlingen och dess verksamhet och arbete överlag. Församlingsintroduktionen skall stöda konfirmandens lärandeprocess med tanken om att konfirmanden inte kommer att lära sig allt under sin skriftskoltid, utan inläringen fortsätter ännu efter att skriftskoltiden tagit slut. På det här sättet är det viktigt hurudan bilden unga får av församlingen och huruvida det hos honom väcks en vilja att bli aktiv i församlingen. (E. Kallinen & T. Laakso, 1998 s. 145-146).

I Livet-tron-bönen rekommenderas att de som har ansvar ska planera skriftskolan på ett sådant sätt att den befrämjar inläringen hos konfirmanden på olika plan. En nivå i inlärningsprocessen är den omedvetna inläringen som ligger i att imitera andra människor och ta till sig olika slag av kulturmodeller. Men det som slutligen spelar stor roll för hur inläringen skall lyckas är hur konfirmanden upplever det material som det är meningen att han skall ta till sig. Inlärningsprocessen blir nämligen mer motiverande och konfirmanden upplever att det känns relevant och betydelsefullt. Detta kan åstadkommas genom att konfirmanden upplever att han redan från början är en del av planeringen och får engagera sig i sin egen skriftskola. (Livet-tron-bönen, 2001 s.11,15). Genom att ta vara på konfirmandernas gåvor och resurser får konfirmanderna uppleva att de är en del av arbetet och inte bara ett objekt för arbetet (E. Kallinen & T. Laakso, 1998 s.151).

Församlingsintroduktionen vill öppna en dörr för den unga till en församling som erbjuder kontinuitet och ett ställe att få svar på de frågor den unga har. (Livet-tron-bönen, 2001, s. 23).

Det som oftast väcker associationer från begreppet församlingsintroduktion är gudstjänsterna som konfirmanderna skall besöka som ett delmål för att kunna bli konfirmerade. I Livet, Tron, Bönen är gudstjänsten en viktig grundpelare i skriftskolarbetet. Gudstjänsten skall prägla målet för skriftskolplaneringen och viktigt är det att ta gudstjänsten i beaktande då dagsprogrammet läggs upp. Det som också stöder tanken om att ha gudstjänsterna senare är tanken som också presenteras i ramplanen om att

konfirmanden i gudstjänsten finner en plats leva och utöva det han lärt sig och behandlat under konfirmandtiden. (Livet-Tron-Bönen 2001 s.30). I undervisningen om gudstjänsten är det viktigt att hela tiden peka mot söndagens högmässa och påpeka dess betydelse som församlingens huvudgudstjänst. Annars finns en risk att skriftskolgrupperna bildar ett eget sätt att fira gudstjänst på som är utanför den övriga församlingens gudstjänstgemenskap. Förutsättningar för fostran till gudstjänstgemenskap skall kunna ske framgångsrikt är genom att den unga får vara delaktig i planeringen av gudstjänsten och har församlingens stöd, förtroende och handledning i det de gör. På så sätt kommer de unga också att bättre ta till sig gudstjänstens innehåll och betydelse. (Livet-tron-bönen, 2001 s.30). Om stödet från församlingen saknas kommer konfirmanden endast att bli en observatör som står utanför gemenskapen och granskar hur andra utövar andaktsliv genom att räkna ljus och referera predikningar istället för att vara en del av gemenskapen (E. Kallinen & T. Laakso, 1998 s.148)

3 Utsatthet

Utsatthet är resultatet av sprickorna i ett välfärdssamhälle. Under flera decennier efter kriget tid har Finland byggt upp ett system som skall berättiga välfärden för var och en inom landets gränser. Tyvärr är inget system helt vattentätt för en hel befolkning. Vår uppgift, som arbetar inom det sociala området, blir att leta rätt på dessa utsatta och hitta sätt att inkludera dem i systemet.

Definitionen av utsatthet är aldrig statisk och kan aldrig grunda sig endast på statistik och synliga resultat. Utsatthet är alltid en kulturell värdefråga eftersom den avgörs på basis av vad vi värdesätter och varför vi värdesätter det. Enligt Jyrkämä (1986) och Lämsä (2009) är en rådande uppdelning av utsatthet att dela in den i en arbetsmarknadsorienterad, en utbildningsorienterad och en normativ utsatthet. Att dela in den på det här sättet avspeglar den finska välfärdsstatens organiseringssynsätt vari den unga utsatta omhändertas av välfärdssamhällets sektoriserade arbete. Med denna typ av uppdelning finns det ändå skäl att kritiskt granska om den motsvarar de ungas egen erfarenhet och kunskap om utsatthet, ensamhet, diskriminering, värdelöshet, utanförskap, avskildhet och maktlöshet. Viktigt är ändå att komma ihåg att även om en person utåt sett uppfyller alla kriterier på att vara utsatt behöver det ändå inte betyda att personen själv upplever ångest eller att han inte har kontroll över sitt eget liv. (Suurpää (red.) s.5).

Även om det inte finns någon entydig definition på utsatthet kan man ändå säga att begreppet och fenomenet kring utsatthet är tvetydigt. Utsatthet har setts som processliknande (eftersom den ofta har samband med olika övergångar i livet), eller också har det setts som någonting inlindat bland samhälleliga fenomen (i närsamhällen, i frågan om tillhörighet och samhälleliga maktförhållanden), eller också har den kopplats till spänningar som har att göra med normsystemet och etiska utmaningar (exempelvis generationspolitik) och den har också kopplats ihop med brister i välfärdssamhället. (Suurpää (red.) s.9-10).

3.1 Utsatthet bland ungdomar

I ett uppföljningsprojekt som gjordes av Institutet för hälsa och välfärd följde man med 2200 ungdomar från Tammerfors födda år 1967 över en längre tidsperiod för att få reda på orsakerna till och utvecklingen av hur socioekonomiska skillnader påverkar den mentala hälsan. Uppföljningen gjordes genom att låta gruppen svara på ett frågeformulär som 16-, 22-, och 32 åringar. Resultatet från undersökningen visar att föräldrarnas illamående och problem speglade av sig i den ungas mentala hälsa speciellt hos dem som kom från lägre samhällsklasser. Resultaten visar också att skyddsfaktorer mot problemutveckling var om de unga hade ett gott förhållande till sina föräldrar, syskon, vänner och lärare. Dessutom spelade faktorer som god framgång i skolan, självkänedom och goda sociala kunskaper in som viktiga skyddsfaktorer. (Suurpää (red.) s.5-7).

Då en annan undersökning under namnet *Ungdomsbarometen (Uskon asia. Nuorisobarometri 2006)* frågade de unga vad de själva ansåg vara bidragande faktorer till ungas utsatthet svarade 90 % bristen på vänner. Övriga faktorer som placerade sig högt var likgiltighet och lathet (79 %), brist på framtidstro (79%), svårigheter med att få hjälp och olikvärdiga bakgrunder. Lägre ner kom faktorer som orättvisor i samhället (51%) och genetiska begåvningskillnader (42%). (Paakkunainen K. 2006 s.163-164)

Enligt resultaten från 2004 ur den årliga attitydundersökningen Monitor upplevde många unga (i den här undersökningen åldersgruppen 15-29-åringar) att det var svårt att anpassa sig till omvärlden som de upplevde bli allt mer komplicerad hela tiden. Det innebar, menade de unga att det är svårt att anpassa sig till oväntade händelser och kunna smärtfritt ta sig igenom oanade och komplicerade situationer. Situationen försämrades också genom att de inte heller upplevde sig hade möjlighet att påverka betydande utvecklingar inom samhället. Även om undersökningen också visade att de unga inte såg det som ett stort steg

att ta itu med olika slag av utmaningar och risker såg de helst ändå att initiativet skulle komma från dem själva. Med andra ord önskade de att inga problem eller att ingenting överlag skulle överraska dem utifrån. (En kyrka mitt i förändringar s. 38-39).

Likadana resultat som de ovanstående gjorde att aktörer inom ungdomsarbetet började omvärdera sitt arbete. Enligt Silvennoinen (2001) ändrade fokuset för ungdomsarbetet under 1990-talet. Tidigare hade ungdomsarbetet varit en kanal samhällelig för aktivitet och engagemang men började nu inrikta sig på att fånga upp de ungdomar som blivit marginaliserade. Nu skulle arbetet försöka locka till sig de som inte var intresserade av att ta hand om sina egna problem och än mindre problem de hade gemensamma med andra. (Vehviläinen J., 2002 s.30).

Det pågår ständigt forskning kring vilka riskfaktorer som finns bland ungdomar för att löpa risk för att bli utsatta. Enligt Hawkins, Herrenkohl mfl. (1998) och Jessor (1998) kan faktorerna delas in grovt i två kategorier: individuella aspekter som finns inom individen men också de som finns utanför i miljömässiga faktorer. De miljömässiga faktorerna kan ta sig i uttryck i ett antal olika former som exempelvis: svårigheter inom familjen, känslan av att inte ha makt över sitt eget liv, dålig organisation i skola eller individens närsamhälle eller också att individen blivit utsatt för våld i eller utanför hemmet. Speciellt då den unga upplever två eller flera av dessa faktorer i sitt liv ökar risken utvecklingen av problem vilket i sin tur kan leda till att han upplever anpassningssvårigheter som vuxen om inte problemen tas itu med. Som motsats till riskfaktorerna finns det också skyddsfaktorer som kan hjälpa till att ändra riktningen för den ungas liv. Coie med medarbetare (1993) kom fram till att skyddsfaktorerna har fyra olika sätt på vilka de kan fungera, enskilt eller tillsammans: genom att minska dysfunktion, genom växelverkan med riskfaktorerna direkt och genom det minska deras effekt, minska risken för att en risk leder till sjukdom eller också förebygga uppkomsten av riskfaktorer. Skyddsfaktorerna kan också skydda från de negativa konsekvenserna som kan uppstå om den unga är utsatt för risker. Det här betyder inte att skyddsfaktorerna ger ändå inte den unga ett vattentätt skydd i en riskfylld miljö utan stöder istället honom att dra nytta av möjligheter som ges honom i situationen. (Ferrer-Wreder L., Stattin H., Cass Lorente C., Adamson L. 2005 s.27)

Ett kritiskt skede i den ungas liv har visat sig vara tiden runt och efter att den unga gått ut grundskolan och antingen fortsätter studier eller avbryter sina studier. När välfärden senare jämfördes mellan dem som hade hoppat av skolan och dem som hade fortsatt att studera kunde man konstatera att det fanns mera faktorer som negativt färgade den ungas

levnadssätt och levnadsförhållanden i gruppen som hade avbrutit sin utbildning. Det finns nämligen ett samband mellan att ha en utbildning och ekonomisk, social välfärd och hälsa. (Suurpää L. s.13)

Ett annat viktigt begrepp enligt Luthar (1993), Rutter (1987&1991) och Werner (2000) är resiliens. Om den unga har en hög nivå av resiliens har han bättre förutsättningar för att klara av motgångar eller negativa förhållanden. Under barnets uppväxttid finns det också också perioder där olika risk- och skyddsfaktorer kan spela in. Enligt Farrington (1996) är hyperaktivitet och beteendestörningar riskfaktorer som i värsta fall kan leda till en tendens för kriminalitet. Senare i livet kan också riskfaktorerna förstärkas av att den unga börjar umgås med antisociala kamrater och beteendet dras mot en ännu mer negativ riktning. Därför gäller det att vara observant för olika tecken för riskbeteenden för att kunna ingripa så tidigt som möjligt. Som exempel på detta kan nämnas att socioekonomisk status är en relativt bra faktor för att kunna förutspå ett barns skolprestationer. (Ferrer-Wreder L. m.fl 2005 s.27-29)

3.2 Metoder för förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet är ett arbete som hela tiden sker i nu-läget för att kunna bygga upp en skyddsmur mot framtida motgångar och för att trygga morgondagen. Bloom och Gullotta (2003) skriver att den positiva formen av prevention är promotion. Promotion i sin tur riktar in sig på att stärka tillgångar hos ungdomen för att föra honom mot en positiv utveckling. Preventionsvetenskapen i sig själv är tvärvetenskaplig och fokuserar på både normalt och onormalt beteende samtidigt som den också har fokus på fysisk och psykiskt hälsa. (Ferrer-Wreder L. m.fl 2005 s.19).

Silvennoinen skriver (2001) att genom att betona det förebyggande arbetet investerar man också i framtiden för den unga. I bästa fall kan arbetet förhindra den unga från att råka i ekonomisk kris, att han saknar utbildning eller blir arbetslös. Det kan betyda att arbetet i sig kan skapa frustration hos dem som utför arbetet genom att resultaten inte syns genast utan först efter år eller årtionden. (Vehviläinen J. 2002 s. 11)

Unga människors problembeteenden brukar enligt Jessor (1998) delas grovt in i fyra områden: våld och kriminalitet, alkohol- och droganvändning/-missbruk, tonårsgraviditeter och riskabla sexuella beteenden och misslyckade skolprestationer. Definitionen på problembeteenden kan beskrivas som att de är sociala till sin utformning och är oönskvärda inom ett givet samhälles kultur. De är oönskvärda eftersom de ständigt skapar

problem och därigenom också orsakar framtida problem och är därför rättmätiga mål för förändringsarbete. (Ferrer-Wreder L. m.fl 2005, s.23).

3.3 Intervention

Intervention är det samma som ett ingripande och i det här sammanhanget handlar interventionen om en handling som har som mål att vara förebyggande. (Ferrer-Wreder L. m.fl 2005 s.398)

För att nå ut till unga människor är närsamhället en arena som de som jobbar med ungdomsarbete skall arbeta på. Ofta är det nämligen så att det går att se ett samband mellan beteendeproblem hos ungdomar och ett engagemang som inte är stort i närsamhället, god tillgång och en tillåtande attityd till vapen, alkohol och andra droger, utflyttning, regelbunden kriminell verksamhet och våld och brist på resurser i samhället. (Ferrer-Wreder L. m.fl 2005 s.191).

För att utföra en intervention i närsamhället är det vanligt att gå till väga genom att samla alla som bor i staden för att gemensamt göra upp ett mål för preventionen. Målet kan handla om att begränsa ungdomarnas tillgång till alkohol och tobak eller också på ett positivt sätt hjälpa de unga genom att utveckla kunskap och färdigheter för att leva ett gott liv med goda sociala relationer till sitt närsamhället. (Ferrer-Wreder L. m.fl 2005 s.192).

En annan metod som man använder för att stärka de utsattas ställning i samhället är empowerment (sv. bemyndigande.). Detta kan konkret åstadkommas genom att hjälpa dem att medvetandegöra och att kritiskt kunna se och förstå sitt utanförskap. När denna förståelse ökar och de här grupperna börjar agera utifrån förståelsen ökar också möjligheterna för dem att få kontroll över sin näromgivning och sina liv.

En stor roll i arbetet mot utsatthet spelar också all slags media. Genom media är det nämligen möjligt att kunna medvetandegöra och väcka intresse hos folket kring frågor som har att göra med prevention och utsatthet. Om arbetet börjar på gräsrotsnivå kan det sedan så småningom komma upp till beslutsfattare och övriga tjänstemän som har makten över hur frågor gällande ämnet att börja agera. (Ferrer-Wreder L. m.fl 2005 s.193)

En prevention som ofta får genklang i litteraturen är en metod som har som mål att öka unga personers kontakt med andra personer som allmänt taget anses förespråka en god livsstil i samhället. En sådan metod är SDM eller Social Development Model utvecklad av

Catalano & Hawkins. Metoden kombinerar fakta som fås genom att studera ungdomars problembeteenden med tankar kring livlång utveckling. Därtill kommer också fakta som konstaterats i psykologin och kriminologin. Grundtanken i SDM är att vi redan från små lär oss både positiva och negativa beteenden av dem som finns runt omkring och interagerar med. Förutsättningar för att barnet skall kunna skapa sociala anknytningar till de runt omkring är om följande faktorer förverkligas: barnet måste uppleva att det finns en chans till social växelverkan, barnet självt engagerar sig i mötet, barnet och dess kamrater behöver ha en möjlighet till att kunna påverka varandra och förvänta sig positiva upplevelser av det sociala mötet. Genom att barnet dagligen möter olika personer som lämnar positiva intryck hos honom och som har olika möjlighet att påverka barnet kommer det också att påverka styrkan och kvaliteten i sociala relationer. När barnet blir hemmastadd i den sociala relationen blir det till slut naturligt att han tar till sig åsikter han fått lära i relationen och det blir till slut till en livsstil. I SDM menar man också att moralen hos den som barnet skapar en relation till är viktig eftersom moralen kommer i uttryck i livsstilen hos personen. Det betyder också, med andra ord, att om personen ägnar sig åt en antisocial moral och livsstil kommer detta att återspegla sig på barnets beteende (Ferrer-Wreder L. m.fl 2005, s.199-201). Den typ av intervention som används här är en möjliggörande intervention vars syfte är att främja relationer och livsstilar som inte är antisociala genom att erbjuda möjligheter för unga att skapa kontakter med prosociala förebilder och genom det också ge den unga verktyg till att själva skapa prosociala relationer. En möjliggörande intervention kan genomföras i samband med samhällstjänst, mentorskap och fritidsaktiviteter med tanken om att där kunna utveckla eller skapa positiva relationer. (Ferrer-Wreder L. m.fl 2005 s.201)

Av dessa tre alternativ är det mentorskapet som speciellt lyfts fram av bl.a Tierney & Grossman (2000) och Masten mfl. (1999). De skriver att det i en mentorrelation skall vara en vuxen som står för mentorsskapet i förhållandet till den unga och syftet med relationen skall vara att den unga däri skall få uppleva stöd, vägledning, omsorg och omtanke samt verktyg till att utveckla olika slag av livskunskaper. En mentorskapsrelation är någonting som ungdomar i riskzonen för att utveckla problembeteenden borde ha tillgång till för att kunna fylla det tomrum de har inom sig eftersom de inte haft möjlighet till positiva förebilder. Enligt Davis (1999), Roth, Brooks-Gunn, Murray & Foster (1998) är idén med mentorskap direkta kopplingar till resiliens eftersom en välfungerande och omtänksam relation mellan mentor och den unga i stor grad kommer att påverka hur en unga bemöter framtida relationer. (Ferrer-Wreder L. m.fl 2005 s.201-202)

3.4 Nätverksarbete

För att ungdomsarbete ska vara effektivt och föerbyggande krävs det att många aktörer på många olika nivåer samverkar. Enligt Silvennoinen (2001) har syftet för ungdomsarbetet under 2000-talet varit att främja välfärden och höja livskvaliteten för de unga både på ett lokalt plan men också på ett nationellt plan. Med den här uppfattningen är det inte endast ungdomsväsendet som utför ungdomsarbete utan också andra aktörer i vars intresse stadens eller kommunens välmående ligger. Med den definitionen kan alltså social- och hälsovårdsväsendet, arbetskraftsväsendet och läroanstalterna räknas till skaran. På det sättet är det alltså möjligt att definiera ett mångprofessionellt ungdomsarbete som utförs i nätverk. Behovet att samarbeta på ett mångprofessionellt plan föddes genom att de professionella inom områdena upplevde att de bara hade kunskap för att lösa en del av de ungas problem under en viss tid i deras liv men att ingen hade kunskap som kunde omfatta en längre tidsperiod av den ungas liv. Ibland kan situationen vara den att den unga har ett antal olika slags problem på samma gång vilket innebär svårigheter för den professionella att avgöra var problemen ligger och varifrån de skall börja redas upp. (Vehviläinen J. 2002)

Att kunna jobba mångprofessionellt i nätverk innebär att många professionella från olika områden jobbar tillsammans och var och en har kunskap om de andra professionernas tillvägagångssätt och traditioner. De olika aktörerna kan också ha olika synsätt på hur vägen till målet skall se ut. Det betyder att det kan bli en utmaning för samarbetet att komma överens om ett gemensamt tillvägagångssätt och hur problemet i slutändan skall lösas. Tillsammans är målet ändå att utveckla levnadsvillkoren för de unga och fråga var felet ligger i de ungas levnadsförhållanden och vartåt åtgärderna och lösningarna riktas. (Vehviläinen J. 2002)

Ett annat syfte med nätverksarbetet är att få bort det gamla tillvägagångssättet där klienten slussas runt från en sakkunnig till en annan eftersom kunskapen hos ingendera av dem inte är tillräcklig för att kunna lösa hela problemet. Istället kan den första sakkunniga som ungdomen möter istället ta ungdomens ärende till nätverket där sakkunniga tillsammans kan diskutera klientens livssituation. Det är inget fel tillvägagångssätt för exempelvis ungdomsarbetsledaren att vara medveten om gränserna i den egna yrkeskunnigheten och vid behov hjälpa den unga att hitta någon som speciellt har inriktat sig på det problem ungdomen har. Parallellt med det här förfarandet hör det till ungdomsarbetsledarens

uppgift att också fostra den unga till att på egen hand hitta lösningar på sina problem. (Vehviläinen J. 2002)

Centrala områden för nätverksarbetet är områden som tillhör alla parter i nätverket vilket i sin tur skapar områden som inte tillhör någon enskild. På de här områdena har alltså alla i nätverket fri rörlighet och kan föra fram sina egna synpunkter. Till de här områdena hör utvecklandet av levnadsvillkoren, att stöda föräldraskapet, att stärka säkerheten, att minska användningen av droger, att effektivisera barnskyddet och att skapa mera meningsfulla fritidssysselsättningar. De starkast sektoriserade behåller ändå sin egen autonomi på sitt egna område vilket de andra aktörerna respekterar. I ett mångprofessionellt samarbete är det exempelvis ett stort steg att komma fram till en skolkurator och säga hur hon skall jobba som skolkurator. (Vehviläinen J. 2002)

Tanken med det mångprofessionella samarbetet är att alla aktörer i nätverket skall kunna hitta nya tillvägagångssätt att utföra sitt jobb på. I bästa fall upplever de olika aktörerna att nätverket för med sig nya resurser och verktyg till att sköta sina egna arbetsuppgifter.

Det mångprofessionella samarbetet i nätverket har oftast sin grund i ett genuint problem eller ett gemensamt bekymmer som man söker konkreta lösningar på. För att komma till en lösning är det viktigt att alla aktörer får komma till tals med sin expertis samtidigt som alla parter i samarbetet går in för att inte endast köra för sina egna intressen utan istället lyssna till nätverkets synpunkter. Genom att alla i slutändan överensstämmer med beslutet blir lösningen mera korrekt. (Vehviläinen J. 2002)

För den som är ny inom ett yrke eller osäker på sin yrkesidentitet kan nätverket hjälpa med att stärka den här identiteten genom att från nätverket få olika synvinklar, tips och tillvägagångssätt. Det här gör att självförtroendet hos den enskilda stärks eftersom hon nu har kunskaper som hjälper henne att bättre ta sig igenom en liknande situation nästa gång.

Alla gånger är det inte möjligt att träffas i nätverket för att diskutera ett problem pga tidsbrist, även slutresultatet blir mest professionellt om flera olika aktörer fått presentera sina synvinklar på problemet. Men om nätverket hunnit träffas tillräckligt många gånger kommer alla parter småningom att ha samlat på sig en kunskapsbas från olika håll som gör det enklare att göra snabba beslut då arbetet så kräver. (Vehviläinen J. 2002)

4 Kyrkans roll i arbetet mot utsatthet bland ungdomar

I alla tider har kyrkan varit en bundsförvant för de utslagna och utsatta. För kyrkan är Jesus den största förebilden i att stå upp för samhällets minsta. (Matt. 25:35-46) och har följt hans fotspår i att vara en medvandrare och -hjälpare för alla de familjer och barn som tvingas bära för mycket svårigheter och belastningar i sina liv. (Den närvarande kyrkan, 2002 s.9-10)

I den grundläggande kärnkompetensen i kyrkans andliga arbete finns en värdegrund som säger att varje arbetare inom kyrkan skall ha en vilja att resonera kring etiska frågor som har med individen att göra samt att kunna sätta sig in i sin medmänniskas situation eftersom hon är kallad att älska sin nästa. Därtill behövs ett socialt kunnande som skall kunna ske i växelverkan med individen man möter och kunna vara närvarande i det mötet med en emotionell sensitivitet. Ett äkta möte är att förstå värdet i att vara människa genom att ta den andra människan på allvar och respektera henne på samma gång. Detta förhållningssätt skall vara likadant i alla möten oavsett om den andra individen har samma värderingar och tankesätt eller inte. (Kärnkompetens i andligt arbete 2010, s.5)

För att förstå arbetet som kyrkan för mot utsatthet bland ungdomar är det viktigt att förstå det grundläggande som ger riktlinjer för kyrkan skall agera, dvs. vad teologin säger. Genom den är ett av budskapen kyrkan skall förmedla till den unga under skriftskoletiden är det enastående som livet i sig själv är. Genom att tillägna sig detta byggs också en grund för att kunna uppskatta livet som helhet. Varje människa har fått sitt liv i gåva av Gud och är på så vis en del av skapelsens gåva och får ta del av Guds kärlek. Kyrkan får då också förmedla budskapet om varje människas unika värde som skapade av Gud och som befriade av vår Frälsare. Kyrkofadern Augustinus sade om människan att hon är ”Guds tanke, en gång tänkt” med vilket han menade att det med varje människas existens finns en gudomlig mening. Det i sin tur ger mening till varför just den här människan finns i det här sammanhanget. Utöver att människan får vila i tro att hon är skapad av Gud behöver hon inte bekymra sig för att hon inte har kunnat bevarats så som hon en gång blev skapad. Hon kan nämligen finna tröst i att hon också är återlöst. En människa som är återlöst får ett värde som är oberoende av henne själv eftersom värdet kommer från Guds nåd och Gud accepterar henne med alla hennes misslyckanden. Hon behöver inte bli till någonting annat utan behöver bara vara sig själv. Då kan nåden nå henne. (Rautava M.& Rissanen A., s.6-12) Eftersom varje liv är skapat och därför värdefullt skall barn- och ungdomsarbetet göra

allt för att respektera och skydda de ungas och barnens individualitet, särdrag och människovärde. (Kyrkostyrelsen 20.4.2004 s.10)

I en konkret mening är det som är grundläggande för kyrkans barn- och ungdomsarbete fostran. Fostran förverkligas genom dopundervisningen, i arbetet med olika åldersgrupper, genom handledning och omsorg, i samarbete med familjer och i annan verksamhet som erbjuder barnet och den unga en möjlighet till att vara aktiv och delta på sina egna villkor. Fostran skall också ske så att den samverkar med kyrkans människosyn, vilket skall ta sig uttryck i att man strävar efter att självbilden och självkänslan skall stärkas hos de unga så att de kan tycka om sig själva sådana som de är. För att kunna uppfylla detta krav behöver de som arbetar med fostran kunna se och bemöta alla barn och ungdomar som enskilda individer och kunna greppa de behov som de har. Därtill är det viktigt att betona gemenskapen och tanken om alla kommer till barn- och ungdomsarbetet för att växa tillsammans.(Kyrkostyrelsen 20.4.2004 s.10-12)

Enligt kyrkans vision för hur barn- och ungdomsarbetet skall se ut år 2010 skall kyrkan vara en kyrka där vuxna är närvarande för barnens och de ungas skull. Barn och unga skall också få känna att de inte behöver spela att de är äldre än de är utan istället få vara sin egen ålder trogna. De skall också i kyrkan bli bemötta av en atmosfär där de kan känna sig delaktiga i en gemenskap och få känna att någon bryr sig om dem. En öppen atmosfär signaleras konkret genom de samlings- och arbetslokaliteterna som arbetet utförs i. Lokalerna skall vara lockande och ha en låg tröskel för att ta sig dit och invärtes bör de ha sådana utrymmen som gör det möjligt att hålla samlingar. Parallellt är det viktigt att lokalen har utrymmen som gör det möjligt att föra enskilda samtal i förtroende. Därtill ännu är det viktigt att det finns ett sakralt rum med tanke på den andliga mognaden och tillväxten i arbetet (Kyrkostyrelsen 20.4.2004 s. 8-12).

Under skriftskoltiden har den unga uppnått en ålder som naturligt för med sig att många olika slag av processer sätter i gång i den unga människans liv. Den största är säkert att den unga befinner sig mitt uppe i puberteten men också att han nu tar steget mot vuxenheten genom att småningom lösgöra sig från sina föräldrar. I den här processen kan också församlingen stiga in och erbjuda sin hjälp genom att stödja föräldraskapet. Detta är också ett led i att förebygga utsatthet hos unga. Rent praktiskt kan detta ske genom olika tillfällen dit föräldrarna inbjuds och om personresurserna räcker kan församlingen också göra hembesök. Detta samarbete gör att de som är ansvariga för den ungas skriftskola

bättre kan lära känna den unga och förstå vilken social kontext han kommer ifrån. (Livet-tron-bönen s.12-13,43).

Ett annat sätt för kyrkan att bekämpa utsatthet bland unga är genom specialungdomsarbete som sedan 1968 varit en del av församlingarnas ungdomsarbete. Arbete utgår från medmänniskan och är ett uppsökande minior- och junoirarbete som riktar sig till barn och unga med risk för att bli utslagna eller som redan blivit det. Arbetet har bl.a genomförts som ett stöd vid övergångarna i skolan, studierna och arbetslivet. I en konkret mening har det betytt bl.a satsningar på lägerskolor för specialklasser och samarbete med lärarna. Det specialungdomsarbete som år 2007 utfördes i församlingarna var bl.a smågruppsverksamhet, uppsökande verksamhet, antidrogarbete, fängelsearbete och individinriktat arbete. Det övergripande syftet för arbetet är de unga skall få känna att de lyckas samtidigt som de får färdigheter att fungera i grupp och känna att de är accepterade i en gemenskap. Församlingarna samarbetade inom ramen för specialungdomsarbetet med bl.a med polisen, Mannerheims Barnskyddsförbund, det kommunala ungdomsarbetet och socialarbetet.(Mångfaldens kyrka 2009 s.151- 152).

För att få resultat i arbetet och för att arbetet skall upprätthålla en viss effekt är det viktigt att allt arbete utvärderas regelbundet. Arbetet bör nämligen vara känsligt för olika slags behov som kan uppstå med tiden och därmed är det viktigt med planering för att kunna trygga kvaliteten på arbetet. (Kyrkostyrelsen 20.4.2004 s.13)

En arena som ungdomsarbetet i kyrkan allt mer borde investera i, i arbetet mot utsatthet är Internet. Under det senaste decenniet har Internet kommit att påverka ungdomars sociala samverkan med varandra genom att umgänget flyttat till ett helt nytt rum. Dagens ungdomar är en generation som vuxit upp med internet som en naturlig del av deras liv, till skillnad från deras egna föräldrar och farföräldrar. (Lövheim M. s.43) Ungdomarna använder Internet till att söka och dela information, diskutera och umgås med varandra. Steget ut till Internet är för kyrkan därför inte heller onaturligt eftersom dess medlemmar finns där (sacrista.ev1.fi). Internet erbjuder de unga också ett nytt sätt att kommunicera genom att den unga kan vara anonym, vilket betyder att ingen annan behöver veta någonting om den ungas namn, ålder, kön, etnicitet eller utseende. Det här innebär att det skapas en ny kommunikationsform, som är annorlunda än den kommunikation som förs ansikte mot ansikte eller i telefonen. (Lövheim M. s.45). Chatforumet skulle då nästan kunna ses som den moderna biktstolen, där den unga anonymt får tala om bl.a svårigheter i livet. I kärnkompetensen för kyrkans ungdomsarbetsledare står det också skrivet att

ungdomsarbetet också skall utföras på nätet genom att erbjuda barn och unga en möjlighet till medverkan, diskussion och stöd. (Kyrkostyrelsen 20.4.2010). Det går alltså inte att komma undan det faktum att kyrkan har en självskriven plats på nätet, vilket måste tas hänsyn till då arbetsfördelningen och -planeringen görs eller när resurserna fördelas och personalutbildningen diskuteras. (sacrista.evl.fi)

Enligt missionen, visionen och strategin för ungdomsarbetet inom Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland är kyrkan inte ensam i sin fostringsuppift utan den skall ske i samarbete med många samarbetspartners på området. Detta utgår från visionen om att kyrkan skall vara samhälleligt aktiv (Kyrkostyrelsen 20.4.2010 s.3)

4.1 Kyrkan och barnskyddsarbetet

Enligt ändringarna i den nya barnskyddslagen som trädde i kraft 1.1.2008 (barnskyddslag 417/2007) skall arbetet inom barnskyddet ändra karaktär vilket betyder att större satsningar på förebyggande arbete, tidigt stöd och öppenvård. Orsaken bakom varför ändringarna har gjorts i barnskyddslagen är att man märkt att problemen bland barn och unga ökat under det senaste årtiondet. (Kyrkan och barnskyddsarbetet, 2007 s.3)

För kyrkan blir det naturligt att hjälpa till med att dra sitt strå till stacken i och med att Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland använder största delen av sina resurser på bl.a barn- och ungdomsarbete. Årligen möter kyrkan hundratusentals barn och ungdomar med familjer i både fest som vardag men också när man upplever problem i sitt liv. Det innebär att kyrkan har stora chanser att kunna bygga upp ett fungerande förebyggande arbete med ett sådant underlag. Barnskyddsarbetet i sin korthet handlar om att ha barnets välmående och utveckling i första prioritetsrum genom att stödja föräldrarna i sin fostringsuppift eftersom det är de som har huvudansvaret för barnet men också se till att barnets bästa beaktas i första hand. Därför har ingen utomstående heller rätt att blanda sig i familjens sätta att fostra sitt barn om det inte finns grund för det men barnskyddet strävar ändå till att så tidigt som möjligt kunna ingripa om det finns skäl till att tro att ett barn far illa. Definitionen på barn i barnskyddslagen är den som är under 18 år och ung person är den som är 18-20 år. (Kyrkan och barnskyddsarbetet, 2007 s.3-4)

Speciellt skriftskolan är ett gott föremål för barnskyddsarbetet eftersom arbetet når majoriteten av årskullen och de som går skriftskolan inte ännu fyllt 18 år, vilket betyder att deltagarna räknas inom barnskyddslagens gränser. (Kyrkan och barnskyddsarbetet 2007 s.4). I ÅSF har årskullerna varit stora varje år vilket har betytt att det är mellan 90 och 120

personer som går i skriftskola hos dem. Procentuellt har det betydelse att ca 80% av ÅSF:s egna medlemmar och 20% från andra församlingar i Åbo och S:t Karins kyrkliga samfällighet (Bäck, 23.3.2011, muntlig kommunikation). ÅSF har alltså ett stort underlag för att kunna ägna sig åt förebyggande arbete.

I första hand är det ändå på kommunens ansvar att se till att barnskyddet är tillräckligt genom att göra upp en plan för hur arbetet skall skötas och se till att arbetet får tillräckliga resurser. Anställda på kommunen och i församlingen gör gott i att känna varandra så att de tillsammans kan bilda ett mångprofessionellt nätverk då ett barnskyddsfall upptäcks och en anmälan skall göras till kommunen. (Kyrkan och barnskyddsarbetet, 2007 s.5)

Det förebyggande arbetet församlingen ägnar sig åt skall se till att trygga barnets uppväxt, utveckling och välfärd. Församlingens arbete skall också vara ett led i att trygga barnets fysiska, psykiska, sociala, emotionella och andliga välfärd. När välfärden är tryggad på alla de här planen förebygger det eller minskar risken för problem senare i livet.

4.2 Tystnadsplikten

Alla anställda (gäller både tjänste- och arbetsavtalsförhållanden) i församlingen måste ha kunskap om barnskyddet och en förmåga att kunna agera enligt föreskrifterna när en situation uppstår. Ansvar och den lagstadgade skyldigheten att anmäla sträcker sig också över de förtroendevalda när det finns en grundad misstanke till att ett barn far illa. Det enda som utgör undantaget i denna regel är information som anförtrotts en präst eller en lektor under bikt eller ett själavårdssamtal. I andra fall får inte tystnadsplikten utgöra ett hinder för en anmälan till barnskyddet hos övriga. Rent konkret innebär det här att om en konfirmand berättar för en präst i ett förtroligt samtal att hon blir slagen av sin styvfar skall prästen uppmana konfirmanden att själv göra en barnskyddsanmälan eller också be någon av sina medarbetare eller någon annan som står under plikten att göra anmälan. Om konfirmanden inte klarar av att göra det här själv är det prästens plikt att meddela barnskyddsmyndigheterna att en person under det här namnet som bor på den här adressen ligger i farozonen för att bli offer för brott. Mer än så behöver prästen inte avslöja. För att klargöra var gränsen mellan tystnadsplikten och anmälningskyldigheten går är det till nytta om varje församling tar upp frågan ut yrkesgruppernas och arbetsuppgifternas synvinkel. Ytterst är det den enskilda antäldas ansvar att utifrån sin yrkeskunskap bedöma hur han handskas med tystnadsplikten. (Kyrkan och barnskyddsarbetet, 2007 s. 15-16)

Tanken med revideringen är att tröskeln skall bli lägre än vad den varit tidigare för att göra en barnskyddsanmälan. Det i sin tur kan betyda att barnet kan få det stöd han är i behov av så tidigt som möjligt. I arbetet som församlingsanställd är det naturligt att med jämna mellanrum komma in med ett tidigt stöd för barn, unga och deras familjer. Det är nämligen vanligt att familjer upplever olika kriser, som oftast är naturligt övergående men som ibland behöver hjälp på traven av någon utomstående under barnets uppväxttid. Det stöd församlingen i det här skedet kan erbjuda är verksamhet vars syfte är att lösa problemet, samtal, bön, materiell eller ekonomisk hjälp eller också hänvisning till andra professionella som kan ge en annan slags hjälp. Syftet med det tidiga stödet är att det skall vara förebyggande och ett sätt att få syn på problem i ett så tidigt skede som möjligt för att kunna erbjuda behövlig hjälp. Det tidiga stödets tillvägagångssätt är följande:

- 1) oron identifieras
- 2) den anställda tar upp oron med barnet, den unga eller föräldrarna varefter den anställda
- 3) erbjuder verksamhet eller annan slags hjälp utifrån situationen som erbjuds antingen inom församlingen eller av andra professionella.

Detta innebär också att den församlingsanställda inte skall dra sig undan för att ta upp sin oro med föräldern eller barnet. För att få mod att göra det måste den anställda vara medveten om hur frågan skall tas upp och också öva sig på saken. Följande steg är att skapa ett förtroligt och respektfullt förhållande och utifrån det tillsammans med berörda parter fundera över situationen och reda ut alternativa lösningar. (Kyrkan och barnskyddsarbetet, 2007 s.11-13)

Om den anställda upplever allvarliga orosmoment är situationen en annan. Tecken som bör tas på allvar är om starka misstankar finns om att fostran, omsorgen och tillsynen av barnet inte sköts, att barnet på något sätt trycks ner, tecken på fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld upptäcks, föräldrarna strider eller är våldsamma mot varandra eller också om föräldrarna missbrukar alkohol, droger eller insjuknar i en fysisk eller psykisk sjukdom. Andra allvarliga tecken som måste tas på allvar är om barnet eller den unga själv visar tecken på beteende som antyder till att den unga eller barnet äventyrar sin hälsa genom rusmedel eller att bli ertappad för brottsliga handlingar. Handlingsförloppet i en sådan situation måste börja med att säkerställa om misstanken har sin grund och tydliga bevis finns och därefter omedelbart kontakta barnskyddet. För den anställda är det viktigt att i ett tidigt

skede dela med sig av sina misstankar så fort som möjligt då de väcks med föräldern eller någon annan närstående till barnet och till någon av sina arbetskamrater, sin chef eller någon annan professionell. Ett professionellt förhållningssätt hos den anställda i situationen är att hålla sig lugn och finkänslig och inte göra förhastade beslut och inte heller utöva påtryckning. Ett bra hjälpmedel i situationen är att föra anteckningar om händelseförloppet för att få klarhet i hur processen borde förlöpa men också för att senare kunna gå tillbaka för att exempelvis reda ut oklarheter i händelseförloppet. Även om grundregeln är att hålla huvudet kallt i situationen så skall det inte heller hindra att en anmälan görs, om det finns grundad oro för det. (Kyrkan och barnskyddsarbetet, 2007 s.12)

Det yttersta kategorin av skäl för att göra en barnskyddsanmälan är då behovet är mycket brådskande. Det handlar om situationer där barnet svävar i livsfara eller är utsatt för omedelbart hot mot säkerheten eller välfärden. I sådana fall är det omedelbara förfarandet att ta kontakt med de sociala myndigheterna eller nödcentralen. (Kyrkan och barnskyddsarbetet, 2007 s.13)

4.3 Andlighetens betydelse

Deltemat för år 2011, inom prioriteringsområdet Helig för Kyrkan, har varit Rätt till det heliga. I visionen för ungdomsarbetet för år 2010 är en viktig poäng som lyfts fram att barn och unga tillsammans med sina familjer ges tillfälle att möta det heliga. Det här är i sig ett led av kyrkans vilja att också i framtiden kunna bevara traditioner som förts vidare i över 2000 år. I visionen betonas vikten av att möta det Heliga genom ett gudstjänstliv som har sitt hjärta i högmässan. Församlingens uppgift blir då att föra fram budskapet om att gudstjänsten spelar en viktig roll när det gäller att möta en barmhärtig Gud. (Kyrkostyrelsen 20.4.2004).

I en undersökning gjord år 2004 kom det fram att unga har ett behov av att få stilla sig som en motvikt till den stress de upplever i vardagen. I samma undersökning uttryckte de unga också ett behov av att få uppleva mystik och skönhet som motvikt till ett rationellt tänkande och att få reflektera kring olika värderingar i sitt sökande efter livets mening. (www.teologia.fi). Enligt en del av de ungdomar som svarade i undersökningen *Ungdomsbarometern (Uskon asia. Nuorisobarometri 2006)* söker de inte en traditionell religiositet utan snarare olika dimensioner av andlighet varifrån de önskar hitta sinnesro och en mening i livet. (Halve H. 2006 s.106).

I andaktslivet med ungdomar är det viktigt att lyfta fram poänger som delaktighet, att bli hörd och att få uttrycka sig själv. Genom att uttrycka sig själv väntar sig den unga av den vuxna stöd för sitt personliga sätt och sin begåvning. Om en ung upplever att hans sätt att uttrycka sig själv nonchaleras kan det vara djupt sårande och skada den ungas självkänsla. På samma gång skall också bödens betydelse i andakten poängteras genom att den unga bärs upp av gemenskapen i församlingen gemensamma bön. (Kyrkostyrelsen 20.4.2004)

För att den unga skall kunna upprätthålla och växa i sitt andliga liv behöver han människor i sitt liv som han känner att han kan lita på och som inte lämnar honom. De här samma bekanta och trygga människorna har också i uppgift att erbjuda hjälp och stöd för den unga i hans andliga tillväxt. Samtidigt behöver han få uppleva gränslös kärlek för att kunna förverkliga sig själv och bevara sin individualitet. Den unga behöver få känna att han är accepterad som han är och inte som han önskar att han skulle vara. Församlingen skall erbjuda för den unga en plats där han får känna omsorg och gemenskap. Samtidigt skall församlingen vara en naturlig plats för den unga att få möjlighet till själavård och samtal. (Kyrkostyrelsen 20.4.2004)

4.4 Hjälpledarens roll

De som utgör en viktig del av ledarteamet för ett skriftskolläger är hjälpledarna. Hjälpledarna är ungdomar som är äldre än konfirmanderna och som genomgått en hjälpledarutbildning där de får öva sig på de uppgifter som väntar dem som hjälpledare för en skriftskola (Livet-tron-bönen, 2001 s.42).

Eftersom hjälpledarna är närmare i ålder till konfirmanderna än de övriga ledarna blir det oftast också naturligt att hjälpledarna har lättare för att skapa kontakter med konfirmanderna än vad vuxenledarna på lägret många gånger har. Detta betyder i praktiken att en konfirmand också har lättare att anförtro sig åt en hjälpledare också om svåra saker än åt en vuxen (Rautava M, & Rissanen A. s.1). Hjälpledarna spelar alltså en stor roll i arbetet för att förebygga utsatthet bland ungdomar. Det spelar också stor roll hur sensitiv en hjälpledare är för att märka om en konfirmand mår dåligt. Om det upptäcks och åtgärdas på rätt sätt och i rätt skede spelar det stor roll för denna konfirmand upplever sin skriftskoletid. (Rautava M, & Rissanen A., 1996 s.2-4).

För detta ändamål finns det ett särskilt material utgivet av kyrkans central för fostran och utbildning och Institutet för hälsa och välfärd (STAKES) under namnet ”När hjärtat gråter”. Materialet kom till som en produkt av samarbetet mellan de olika instanserna i ett

projekt inom STAKES som gick ut på att hitta preventionsmetoder mot självmord. Syftet med preventionsprojektet var att stärka självkänslan, känslan av livskontroll och förmågan att kunna lösa problem i vardagen hos unga. Materialet är tänkt för att antingen fungera som ett stöd i grundutbildningen för att bli hjälpledare eller också som ett helt skilt del av utbildningen. Som helhet tar materialet upp teman som behandlar svårigheter i livet och hur man tar sig igenom dem. (Rautava M, & Rissanen A., 1996, Förord).

Tanken med den här utbildningen av hjälpledare är att de skall bli starka på att möta olika slags frågor som konfirmanderna har genom att först själva få bli stärkta i sina levnadssätt och genom det kunna möta konfirmanderna. De stora målen med utbildningen är att hjälpledaren skall kunna förlita sig på sitt eget värde han har som människa, öka färdigheterna att kunna ta sig igenom svåra situationer i livet, kunna känna igen och stödja en annan ungdom som har svårigheter och kunna hantera svåra situationer som uppstår i konfirmandgruppen. Viktigt är ändå att komma ihåg att hjälpledaren själv också är en ung människa som själv inte är så långt ifrån den åldern som konfirmanderna befinner sig i, vilket betyder att han själv också kan tåpas med samma eller liknande problem som han stöter på hos konfirmanden (Rautava M, & Rissanen A., 1996 s.1-2)

5 Förnyelsens möjligheter att förebygga utsatthet

Den förlängda tiden som församlingen har kontakt med konfirmanderna efter lägret, innebär att vissa delområden i konfirmandarbetet kunde utvecklas ytterligare. Jag vill lyfta fram fyra sådana områden som jag tycker är viktiga med tanke på de ungas välmående och förebyggandet av utsatthet: 1. Att upptäcka och ingripa 2. Att använda sociala media 3. Att skapa tillfällen för gemenskap 4. Att erbjuda tillfällen för stillhet och andakt.

5.1 Att upptäcka och ingripa

Två tredjedelar av de unga i det finländska samhället mår bra. De är friska, välutbildade och balanserade. Trots det, borde alltmer uppmärksamhet riktas för att hitta den tredjedel av ungdomar som mår dåligt och kunna fånga upp dem i rätt tid.(Kyrkostyrelsen 20.4.2004). Min egen erfarenhet av skriftskolläger är att lägeratmosfären med alla de frågor som där diskuteras sänker tröskeln för många unga att berätta om deras eget illamående eller andra ämnen som de upplever som svåra att tala om i andra situationer. Därför är det viktigt att kunna nå dessa ungdomar som mår dåligt och kunna fånga upp dem i rätt tid. Skriftskolan tar i sin undervisning upp olika slags ämnen som berör

konfirmandens liv på olika sätt. Dels gör den en djupdykning på de stora existentiella frågorna men berör också värden som är viktiga för den unga så som livssyn, förhållandet till föräldrarna och till det motsatta könet. (Rautava M, & Rissanen A., 1996 s.1). Detta kan väcka många olika slags tankar och känslor hos konfirmanderna. Hos en del kanske det kommer upp sådant som de kanske inte visste att fanns där inne eller sånt de kanske hade glömt. Detta kan i sin tur framkalla olika slags reaktioner som ledarteamet under skriftskolan får vara beredda på att ta. (Rautava M, & Rissanen A., 1996)

Många unga upplever det svårt att prata om svåra saker i livet. Många upplever inte att de kan tala om dem tillsammans med sina föräldrar och inte ens kanske med sin bästa vän. Därför är det viktigt att de som leder skriftskolan satsar på att skapa en sådan atmosfär att konfirmanden känner sig trygg i att ta upp saker i fötöende som är svåra (Rautava M, & Rissanen A., 1996 s.2-4). Dessa samtal kunde fortsätta under församlingsintroduktionen genom att regelbundet träffas för att följa upp hur den unga mår, hur han upplever sin skriftskola och bolla tankar kring olika trosfrågor. Parallellt med detta kunde kill- och tjejsnacksstunderna som under lägret upplevs som meningsfulla fortsätta. Det här kunde ske genom att träffas en gång i månaden för att diskutera frågor kring liv och tro som berör en ung kille eller tjej.

Då en misstanke väcks om att någonting inte står rätt till med en ungdom går man tillväga på samma sätt som när man misstänker ett barnskyddsfall, vilket jag beskriver i kapitel fyra. I det första steget väcks misstankarna och småningom identifieras också oron. Därefter tar man upp frågan tillsammans med ungdomen. Slutligen erbjuder man ungdomen den hjälp som han är i behov av eller hjälps åt att hitta den hjälpen, om inte dylik erbjuds i församlingen.(Kyrkan och barnskyddsarbetet, 2007 s.11-13). Hawkins, Herrenkohl mfl. (1998) och Jessor (1998) talade om fyra olika problembeteenden bland ungdomarna som man bör vara lyhörd inför att upptäcka: våld och kriminalitet, alkohol- och droganvändning/missbruk, tonårsgraviditeter och riskabla sexuella beteenden och misslyckade skolprestationer.(Ferrer-Wreder L., Stattin H., Cass Lorente C., Adamson L. 2005 s.27).

De flesta konfirmander upplever det lättare att skapa kontakter med hjälpledarna punder sin skriftskoltid än med vuxenledarna. Det här betyder att de också känner att det är ett mindre steg att öppna sig om svåra saker eller om sitt mående för en hjälpledare. Det i sin tur kan betyda att hjälpledarna kan vara de första som upptäcker om någon av konfirmanderna lider risk för utsatthet. För att hjälpledaren skall kunna ha en beredskap för

sådana situationer är det viktigt att han har kunskap i själavård. (Rautava M, & Rissanen A. s.1-4). För att utrusta hjälpledaren för det här ändamålet är materialet ”När hjärtat gråter” som är till för att implementera exempelvis i hjälpledarutbildningen. I och med skriftskolförnyelsen är det också skäl att diskutera hjälpledarens ansvar för att upprätthålla kontakter som skapats med konfirmanderna. Hur länge skall en sådan relation hålla på? Om relationen mellan hjälpledare och konfirmand pågår efter lägret och efter konfirmandtiden är det viktigt att hjälpledaren erbjuds handledning och stöd av vuxenledarna på skriftskolan för att kunna upprätthålla relationen. Hjälpledaren skall inte behöva känna sig ansvarig för konfirmanden utan han skall veta att konfirmanden i slutändan ligger på vuxenledarnas ansvar.

För att upptäcka de ungdomar under skriftskolan som är i behov av särskilt stöd behöver de vuxenledare som har hand om skriftskolan tillsammans komma överens om hur de enskilda samtalen under lägret skall gå till väga. Viktigt är ifall ledarna på förhand kunde komma överens om hurdana frågor som skall ställas och vad handlingsplanen är om exempelvis en barnskyddsanmälan måste göras. ÅSF kunde i sin hjälpledarutbildning ge verktyg till de blivande hjälpledarna som hjälper dem att se de ungdomar som behöver stöd. Materialet ”När hjärtat gråter” ger grunder för själavård på ett sätt som hjälpledaren kan tillämpa i sitt arbete.

5.2 Att använda sociala media

Sociala medier har blivit ett populärt kommunikationsmedium bland ungdomar. Det betyder att ungdomsarbete också har en naturlig plats bland sociala medier. Ungdomarna av idag har helt andra förutsättningar för socialt samspel än vad deras föräldrar hade som unga -för att inte tala om farföräldrar- eftersom de växt upp med internet. Internet öppnar upp oändliga möjligheter för att umgås, söka information, studera och hitta religiösa uttryckssätt. Parallellt med alla dessa möjligheter som internet för med sig, för det också med sig en del bördor för den unga. Det är inte helt lätt att kunna röra sig i flera sammanhang samtidigt så som skolan, hemmet, bland vännerna, på Facebook och andra forum på internet. Det svåra blir att kunna passa in och relatera till alla världarna och på samma gång hitta sin egen plats. (Lövheim M. s.43-44). Eftersom jag själv är timanställd i ungdomsarbetet i ÅSF vet jag att församlingen redan tagit steget ut i sociala medier både i sitt skriftskolearbete och i ungdomsarbetet. Det, för tillfället, populäraste sociala mediet Facebook används flitigt för att sprida information om olika händelser i ungdomsarbetet och för att samla hela årskuller i skriftskolan i en grupp för att kunna ge information till

alla på en gång. Ett försök från ungdomsarbetets sida i ÅSF har varit att ha en Facebook-dejour varje tisdag ett visst klockslag. Dejouren gick ut på att prata om såväl små som stora saker med de Åbo-ungdomar som då var online på Facebook-chatten. Svårigheten här blir ändå att nå de ungdomar som inte har ett Facebook. Med tanke på de möjligheter för den unga att vara anonym i olika diskussions- och chattforum, eftersom det kan vara lättare att prata om svåra saker där kunde ÅSF också göra sig mera tillgänglig på såna ställen. Detta kunde man göra genom att informera sina konfirmander och ungdomar om att någon från konfirmand- eller ungdomsarbetet finns tillgänglig ett visst klockslag på en viss chatt. Exempelvis måndagar kl.18:30 på <http://chat.passagen.se/> och där man hittar ungdomsarbetsledaren som heter ”ÅSFung”. I undersökningen *Ungdomsbarometen (Uskon asia. Nuorisobarometri 2006)* sa de unga att de vill tillhöra en grupp där de känner sig accepterade. En sådan grupp kan vara chatt-grupp på Internet, eftersom den unga genom denna kan skapa sig ett nätverk av personer han känner tillit till och på såvis utveckla ett socialt kapital.(Halve H. 2006 s. 106) En annat tillvägagångssätt kunde vara att konfirmanderna under församlingsintroduktionstiden får använda sig av Internet som ett verktyg för att lära känna sin församling eller hur det är att vara del av en församling. Som exempel kunde hjälpledarna ladda upp videosnuttar, med teman från skiftskolan, till YouTube där ungdomarna sedan kunde diskutera videornas innehåll.

5.3 Att skapa tillfällena för gemenskap

Gemensamhet är ett viktigt verktyg för att förebygga utsatthet bland ungdomar. Skriftskolans uppgift är att genom den gemenskap som skapas i en konfirmandgrupp också öppna dörren för den stora gemenskapen som finns i att vara del i en församling. Som jag konstaterat i kapitel två, skall ett av huvudsyftena för hela församlingensintroduktionen vara att den unga skall få uppleva församlingsgemenskap.(Livet-tron-bönen s.28). Den unga känner sig som en del av en gemenskap när han upplever delaktighet. (Livet-tron-bönen s.30). Genom gemenskapen under skriftskolan fångas också de ensamma upp och de får i bästa fall uppleva känslan av mening och sammanhang.

Församlingen skall vara en plats för den unga där han får känna en gemenskap som erbjuder honom ett andligt men också ett socialt stöd som skall hjälpa honom i det vardagliga livet. (Kyrkostyrelsen januari 2007). Den unga växer också upp i en tid där växelverkan med maskiner är en del av vardagen. Det här betyder att behovet av mänskliga relationer som skapar trygghet och som stöder mänsklig mognad ökar. För ungas välmående är det här av stor vikt (Vår kyrka 2007).

Då en ung är medlem av en gemenskap upplever han trygghet och kan identifiera sig med gemenskapen. Situationen ger honom ett lyft för självkänslan och hjälper honom att acceptera sig själv. I gemenskapen möts man mera blottad än vad man gör i vardagssituationer och medlemmen blir mera medveten om sina egna svagheter, problem och styrkor. (Hyppä M. s. 32-33).

Musiken har en stor betydelse under skriftskolan för att bygga upp gemenskapen. Förutom att vara en gemenskapsbyggare hjälper musiken unga att möta varandra, den skapar en trygg atmosfär och väcker växelverkan. Musiken är också ett hjälpmedel för den unga att hantera svåra saker och den hjälper också vuxenledarna att förstå ungdomarna och deras känslor. (Livet-tron-bönen s.32).

Det skulle tänkas vara naturligt att den gemenskap som många unga säger sig uppleva under sitt skriftskolläger skulle fortsätta i församlingens ungdomsarbete. Skriftskolan når idag 90% av en årskull men bara 10% av varje årskull blir aktiva i ungdomsarbetet (Vår kyrka, 2007). Mia Bäck säger själv också att konfirmanderna inte alltid upplever gemenskap med de andra ungdomarna i ungdomsarbetet. (Mia Bäck muntlig kommunikation 23.3.2011). ÅSF kunde engagera äldre ungdomar i konfirmandernas församlingsintroduktion för att överbrygga skillnaden mellan ”nya och äldre ungdomar”. Det här kunde ta sig konkret i uttryck i att de äldre ungdomarna inbjuder till gemenskapskvällar i ungdomsutrymmet. De äldre ungdomarna kunde också tillsammans med konfirmanderna planera och förverkliga en gudstjänst tillsammans med de gåvor som de har.

5.4 Att erbjuda tillfällen för stillhet och andakt

Min erfarenhet utifrån den respons konfirmanderna gett över sin skriftskola, är att andakterna varit det bästa de upplevt under skriftskollägret. Ett av grundmålen med skriftskolan är att hjälpa den unga till att hitta och kunna utöva ett eget andligt liv. (Livet-tron-bönen s.25-26) . En del av denna är att fostra den unga in i ett gudstjänstliv och där få möjlighet att möta det Heliga. Till gudstjänstlivet räknas allt andaktsliv som hör till församlingens sammankomster med hjärtat i högmässan. För att gudstjänsten skall kännas meningsfull för den unga är det viktigt att ungdomsarbetsledaren tillsammans med de unga deltar i planeringen av gudstjänsten. På så vis skapas ett gudstjänstliv som passar den unga. (Kyrkostyrelsen 20.4.2004) I ramplanen för skriftskolan ställs frågan hur den ungas andliga liv skall fortsätta efter skiftskolan. I ramplanen föreslås därefter att den unga skall

uppmuntras till att delta i sin egen församlings verksamhet och gudstjänstliv. (Livet-tron-bönen s.27) För ÅSF:s del kommer den här problematiken inte att vara lika tydlig eftersom församlingsintroduktionen kommer efter lägret, där ungdomarna fått undervisning om vad ett gudstjänstliv är och det teologiska innehållet till det. Förhoppningen är att det skall kännas mera naturligt att skapa sitt eget andliga liv efter ungdomarna fått undervisning i frågan. Förhoppningarna ligger också i att ungdomarna efter konfirmationen skall känna sig hemma i församlingens gudstjänstliv och övrig verksamhet. Ramplanen menar att processerna som konfirmandgruppen genomgår måste avslutas på ett meningsfullt sätt så att den unga kan känna att han är självständig och fri till att skapa sina egna planer för framtiden (Livet-tron-bönen s.27).

Genom att den unga får tillfälla att uttrycka sig själv i andakten stärks den ungas självkänsla och han upplever delaktighet. Detta görs framgångsrikt där han känner att han har stöd av en vuxen och i en gemenskap där han känner dig delaktig. (Kyrkostyrelsen 20.4.2004)

För att framgångsrikt kunna arbeta med de ungas andlighet är det viktigt att ha kunskap om den ungas natur genom vilken de uttrycker sina värderingar. De unga värdesätter njutning, att ha roligt, att vara i händelsernas centrum och att få uppleva starka känslor, spänning och variation. Unga lever ett fartfyllt och nöjeslystet liv som tar sig i uttryck i att de har en stark drivkraft framåt. De unga är också villiga att möta utmaningar och ta risker. Till skillnad från de unga präglas de stora åldersklassernas attityder av ett synsätt på livet som betonar ansvarstagande. Målen i livet för dem går ut på att förbättra samhället och visa omsorg till naturen. De som var födda åren 1945-1954 menade att de lyssnar på sina känslor och allt mer intresserade av den andliga aspekten i livet. (Vår kyrka 2007). Det här säger i sig själv att det är svårt att hitta andliga uttrycksformer som samtidigt skulle tilltala både en ung som en äldre. Det som ytterligare försvårar för kyrkan att möta den ungas andliga behov är de värderingar och attityder som kyrkan själv innehar. De kyrkligt anställda delar tillsammans med sina förtroendevalda värderingar och attityder så som gemensamt ansvarstagande, varaktighet och traditioner. Dessa värderingar är långt ifrån det värdesystem som ungdomar innefattar. (Vår kyrka 2007). I och med att den unga skiljer sig så långt från den äldre då det kommer till hur man värdesätter olika saker kan det vara svårt att få ut samma andliga föda ur en gudstjänst. Sannolikheterna för att den unga skall känna sig andligt förstärkt efter en gudstjänst är om den talat till honom just genom exempelvis starka känslor eller upplevelser. De här målen nås också bättre om den unga får vara med i planeringen av en gudstjänst. ÅSF kunde låta varje konfirmandgrupp planera 1-

2 av de gudstjänster de kommer att besöka under sin församlingsintroduktion helt från grunden, med stöd av vuxenledarna. Eftersom man under lägret lärt känna ungdomarna kunde man samma gång kunde man uppmuntra ungdomarna att få komma fram med de olika gåvor de har och visa dem i gudstjänsten. Detta kunde exempelvis vara en grupp som sjunger, någon som spelar ett instrument, någon som dansar, någon som skrivit en dikt, någon som visar en video han klippt ihop.

6 Kritisk granskning av källorna

Det finns i allmänhet mycket skrivet om ungdomar och utsatthet. Jag upplevde det inte svårt att hitta både nytt och gammalt material som innehöll båda delarna. Dessutom var det inte heller svårt att hitta material som hade producerats på finskt håll, med finska undersökningar som botten.

Materialet från Ungdomsbarometern börjar ha några år på nacken, men var aktuell för mitt arbete eftersom den redogjorde för hur unga resonerar i olika frågor som handlar om tro och övriga värderingar.

Jag beslöt mig att också använda mig av barnskyddslagen eftersom kyrkan efter den senaste revideringen, 2007, var snabba på att ge ut ett styrdokument för hur kyrkan borde agera i barnskyddsfrågor. Det här upplevde jag relevant för arbetet dels för att styrdokumentet berörde den åldersgrupp jag har fokuserat på i mitt arbete men också för att den klargjorde tystnadsplikten. I offentlig debatt har ofta prästernas tystnadsplikt figurerat eftersom den är så snäv, vilket ungdomsarbetsledarens är i lika stor grad. Därför upplevde jag det relevant att klargöra för hur olika personer i ledarteamet för en skriftskola regleras av sin tystnadsplikt. Jag har personligen erfarenhet av hur det här kan skapa problematik då det är nödvändigt att göra en barnskyddsanmälan från ett skriftskolläger.

För att lägga grunden för arbetet med vad skriftskolförnyelsen går ut på, gjorde jag en grundlig intervju med Mia Bäck som ansvarar för processen. I samband med intervjun uttryckte Bäck sina visioner för hur hon såg att hur arbetet för att förebygga utsatthet skulle kunna se ut. Hennes personliga engagemang i förnyelseprocessen var inspirerande men det hon uppgav behövde naturligtvis kompletteras med mera forskningsbaserade uppgifter.

Det som glädde mig var hur snabbt kyrkan i Finland håller sig ajour med olika trender i samhället. Detta har tagit sig i uttryck i olika framtidsvisioner och styrdokument, vilka

dom flesta är ajour. Jag upplevde ändå att material som rörde ungdomar var sparsamt eller för allmänt skrivet. Material som innehöll direkta kopplingar till utsatthet bland ungdomar var det också sparsamt av.

Ramplanen för konfirmandarbetet innehöll också många fina poänger som var nyttiga med tanke på när jag skrev om vilka grundläggande faktorer som en skriftskola måste innehålla. Men här upplever jag att det kanske kunde vara dags med en uppdaterad version av konfirmandplanen som bl.a skulle innehålla sociala mediers användning i konfirmandarbetet.

Eftersom användning av internet och sociala medier är ett så nytt fenomen i konfirmand- och ungdomsarbetet, finns det inte heller så mycket om ämnet. Därför upplevde jag problem med att hitta metodmaterial för hur man konkret förebygger utsatthet bland ungdomar på Internet.

7 Avslutning

Åbo svenska församling har stora möjligheter till att kunna vara en aktör i arbetet med att förebygga utsatthet. De halva året som församlingen har till sitt förfogande att jobba vidare med de ungdomar de lärt känna under lägret erbjuder många möjligheter. Efter att ha spenderat en vecka på läger med ungdomarna, har de ansvariga för skriftskolan skapat sig en bild av de unga utifrån vilken de kan jobba vidare med. De vet vilka gåvor ungdomarna har, som de kan använda sig av i sin församlingsintroduktion men de vet också vilka ungdomar som mår dåligt och som är i behov av mera stöd. Genom att använda sig av Internets olika möjligheter kan gemenskapen som bildades under lägret fortsätta och ungdomarna kan också via Internet få hjälp till att lära sig mera om hur en församlingsgemenskap kan ta sig i uttryck. Genom att stärka hjälpledarnas kunskaper och färdigheter att möta utsatta ungdomar kan konfirmanderna på ett annat sätt uppleva hjälpledarna som storasyskon som också bjuder in konfirmanden till församlingsgemenskapen. De unga stärks i sin självkänsla genom andakten där de får möjlighet att uttrycka sig själv och får höra andras berättelser om hur Gud hjälpt dem genom svåra situationer. För att församlingsintroduktionen skall bli framgångsrik behöver ÅSF tänka långsiktigt och sträva till att utarbeta introduktionen så att den också fungerar för en lång tid framöver.

Kyrkan behöver hela tiden följa med i samhällsliga förändringsprocesser för att kunna hålla oss ajour med diskussioner och beslutsfattning som berör teman kring utsatthet. Samtidigt hör det till kyrkans grunduppgift som kyrka att stå upp och agera för dem som far illa runt omkring oss. För en ungdomsarbetsledare betyder det att ständigt kunna se nya möjligheter till att utföra förebyggande arbete och kunna arbeta långsiktigt. Samtidigt handlar det om att värna om det unika för vår kyrka med den höga skriftskolprocenten som kyrkan har. I och med att så många varje år deltar i skriftskolan har kyrkan en unik möjlighet som inte många andra aktörer inom ungdomsarbetet utanför kyrkan. Det ger ett stort underlag till att kunna utöva förebyggande arbete och fånga upp ungdomar som ligger i riskzonen för att råka ut för utsatthet.

8 Källförteckning

Andligt liv på webben. Hämtad 27.9.2011 kl. 2:21

<http://sacrista.evl.fi/sacrista.nsf/sp?open&cid=Content3D3516>

Bibel 2000

Den närvarande kyrkan. Mission, vision och strategi 2010 för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Tyngdpunkterna i den av Kyrkans centralfond finansierade verksamheten. Centralförvaltningen vid Ev. Luth. kyrkan i Finland. Serie C 2002:5

En kyrka mitt i förändringar. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland åren 2000-2003. Kyrkans forskningscentralens publikationer 90. Kyrkans forskningscentral. Tammerfors 2005

Ferrer- Wreder L., Stattin H., Cass Lorente C., Tubman J.G., Adamnson L. (2005). *Framgångsrika preventionsprogram för barn och unga. En forskningsöversikt.* Institutet för uveckling av metoder i socialt arbete/ IMS, Statens institutionsstyrelse/ SiS. Förlagshuset Gothia AB.

Gud är. Livet är nu. Kärleken rör. -Mission, Vision och strategi för barn och ungdomsarbetet i Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. 2004 Kyrkostyrelsen

Halve H.(2006). Nuoret ja usko. Ingår i: T-A Wilska (red.). *Uskon asia. Nuorisobarometri 2006.* Opetusministeriö. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisoasiain neuvottelukunta.

Hyypä M.T.(2007). *Livskraft ur gemenskap- om socialt kapital och folkhälsa.* Studentlitteratur

Kallinen E. & Laakso T. (1998). Seurakuntayhteys rippikoulun aikana. Ingår i: A. Rissanen (red.) *Rippikoulutyön käsikirja.* Helsingfors: LK-KIRJAT / Lasten Keskus

Lövheim M. (2001). Ungdomar, religion och Internet. Ingår i: *Konfirmand 2015- erfarenheter och reflektioner. Mitt i församlingen.* Svenska kyrkan. Västerås 2001

Kyrkan och barnskyddsarbetet. Bakgrundsmaterial för församlingens anställda om tidigt stöd och barnskydd. Kyrkostyrelsen 2007

Kyrkostyrelsen 2011. Kirkkohallituksen yleiskirje 20.5.2011

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/0F61D00B4BB4204DC2257824002D1BD6/\\$FILE/2011-15.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/0F61D00B4BB4204DC2257824002D1BD6/$FILE/2011-15.pdf)

Kärnkompetens i kyrkans andliga arbete 2010. Godkänd av Kyrkostyrelsen 20.4.2010

Livet-tron-bönen. Plan för konfirmandarbetet 2001. Kyrkostyrelsen. Fostran och ungdomsarbete 2002. Borgå: Uusimaa oy

Mångfaldens kyrka. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland åren 2004-2007. Kyrkans forskningscentralens publikationer 106. Kyrkans forskningscentral. Tammerfors 2009

Nuorten keskus. Nuori kuuluu-Nuoret kuuluvat. Nuorten Keskuksen toimintastrategia 2015. Helsingfors 2009

Nuoren aikuisen spiritualiteetti. Hämtad 19.10.2011 kl.19:04

<http://www.teologia.fi/tutkimus/uskonto-ilmiona/96-nuoren-aikuisen-spiritualiteetti>

Närvarande gemenskap. Mellanrapport från Kyrkostyrelsens arbetsgrupp för församlingsstrukturen. Januari 2007. Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland. Serie C 2007:1

Rautava M. & Rissanen A. (1996) *Kun sydämeen sattuu... arjen kriisit ja selviytyminen. Koulutusohjelma rippikoulun ryhmänohjaajille.* Kirkon kasvatustieteiden keskus. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes. Kirkkohallitus/ Kirkon kasvatustieteiden keskus 1996

Seppälä J. (1998). Rippikoulun ja konfirmaation kehitys. Ingår i: A. Rissanen (red.) *Rippikoulutyön käsikirja.* Helsingfors: LK-KIRJAT / Lasten Keskus

Suurpää L. (red). *Nuoria koskeva syrjäytymistieto. Avauksia tietämisen politiikkaan.* Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisusarja. Verkkojulkaisuja 27

Paakkunainen K. (2006) Nuorten arvot, yhteiskunnallinen osallistuminen ja kirkko? Ingår i: T-A Wilska (red.). *Uskon asia. Nuorisobarometri 2006.* Opetusministeriö. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusverkoston neuvottelukunta.

Vehviläinen J. (2002). *Moniammatillinen nuorisotyö. Yksinäisten sankareiden ajasta tiimityöhön.* Humanistinen ammattikorkeakoulu. Nykypaino Oy

Vår kyrka. Gemenskap och delaktighet. Betänkande av arbetsgruppen för Strategi 2015 för Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland. Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland. Serie C 2007:11

Finlands författningssamling:

Barnskyddslag 417/2007. Hämtad 27.9.2011 kl. 2:25

<http://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2007/20070417>